

КЛЮЧОВА ТЕМА¹

Стаття 8

Представництво дитини в ЄСПЛ

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Вступ

Вік заявника не може завадити йому звернутися до Суду. Водночас малолітні заявники можуть опинитися у вразливому становищі. До того ж, коли йдеться про представництво їхніх прав, вони можуть мати конфліктуючі інтереси з одним або обома батьками чи з третьою стороною, які бажають представляти дитину. У цьому контексті Суд розглядав досить багато різних ситуацій. Якщо згідно з національним правом один з батьків не уповноважений діяти від імені дитини, то чи може він чи вона незважаючи на це представляти дитину в Суді? Щоб визначити це, було сформульовано ряд корисних критеріїв. Суд застосовує прагматичний підхід, підкреслюючи важливість ефективного захисту інтересів і прав дітей.

Корисні критерії та прецеденти

В принципі, особа, яка не має права за національним законодавством представляти іншу особу, все ж, за певних обставин, може виступати в Суді від імені іншої особи (*«Т.А. та інші проти Республіки Молдова» (T.A. and Others v. the Republic of Moldova)*, 2021, § 32). Зокрема, неповнолітні можуть подавати заяви до Суду, навіть, або особливо, якщо їх представляє один з батьків, який перебуває у протиріччі з органами влади та піддає критиці їхні рішення та поведінку як такі, що не відповідають правам, які гарантує Конвенція (*«Е.М. та інші проти Норвегії» (E.M. and Others v. Norway)*, 2022, § 64). Для того, щоб особа могла звернутися із заявою, повинні виконуватися три критерії: (а) достатньо тісний зв'язок з неповнолітнім та особою, яка подає скаргу до Суду від імені цього неповнолітнього, (b) ризик того, що за відсутності цієї скарги неповнолітній буде позбавлений ефективного захисту його прав, і (c) відсутність конфлікту інтересів між неповнолітнім та особою, яка його представляє (*«Т.А. та інші проти Республіки Молдова» (T.A. and Others v. the Republic of Moldova)*, 2021, § 33).

Подання батьками скарг до ЄСПЛ від імені дитини:

- Біологічні батьки зазвичай мають необхідні права для подання скарг від імені їхніх малолітніх дітей у справах на кшталт передачі опіки над дитиною прийомним батькам та обмеження спілкування, хоча можливі й винятки, наприклад у разі виявлення конфлікту інтересів (*«Ренгкеттакорн Ерікссон проти Швеції» (Roengkasettakorn Eriksson v. Sweden)*, 2022, § 61).
- Розрив правових зв'язків між одним із батьків та дитиною не має вирішального значення під час визначення того, чи має батько чи мати *locus standi* для подання заяви до Суду від імені дитини (*«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], 2019, § 156). Батьки, позбавлені батьківських прав,

¹ Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.

Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

могли подавати заяви до Суду від імені своїх малолітніх дітей: основним критерієм у таких справах був ризик того, що деякі інтереси дітей могли не бути доведеними до відома Суду, внаслідок чого вони були б позбавлені ефективного захисту своїх прав, гарантованих Конвенцією (*«Скоццарі та Джунта проти Італії» (Scozzari and Giunta v. Italy)* [ВП], 2000, § 138; *«Ламбер та інші проти Франції» (Lambert and Others v. France)* [ВП], 2015, § 94; і *«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], 2019, §§ 156-159). Це особливо стосується розгляду спорів між одним із батьків та Державою.

- Якщо заяву подав до Суду один з біологічних батьків від імені своєї дитини, ситуація все одно може скластися так, що Суд виявить конфлікт інтересів між батьком (матір'ю) та дитиною. Конфлікт інтересів стосується питання про те, чи є заява, подана однією особою від імені іншої, прийнятною (*«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], 2019, § 158; *«Е.М. та інші проти Норвегії» (E.M. and Others v. Norway)*, 2022, § 64), і залежно від конкретних обставин справи, це питання може бути приєднане до розгляду по суті (*«А. та інші проти Ісландії» (A. and Others v. Iceland)*, 2022, § 63).
- У разі якщо між батьками є спір (наприклад, щодо реалізації прав на спілкування, коли Держава не є стороною спору), захист інтересів дитини доручають одному з батьків із правом опіки (*«С проти Хорватії» (C v. Croatia)*, 2020, §§ 55-56). У таких ситуаціях статус біологічного батька чи матері не може вважатися достатньою підставою для подання заяви від імені дитини (*«Ебергард і М. проти Словенії» (Eberhard and M. v. Slovenia)*, 2009, §§ 85-88; *«Моог проти Німеччини» (Moog v. Germany)*, 2016, §§ 39-42; *«К.Б. та інші проти Хорватії» (K.B. and Others v. Croatia)*, 2017, §§ 109-110; *«А.М. та інші проти Росії» (A.M. and Others v. Russia)*, 2021, § 43 з додатковими посиланнями, в контексті спору щодо прав на спілкування).
- Батько чи матір, не позбавлені батьківських прав щодо дитини, мають право на подання заяв від імені дитини, навіть якщо дитина не проживає разом із заявником (*«Петров і Х проти Росії» (Petrov and X v. Russia)*, 2018, § 83; *«Р.Б. і М. проти Італії» (R.B. and M. v. Italy)*, 2021, § 42; *«Й.Й. та Й.Й. проти Росії» (Y.Y. and Y.Y. v. Russia)*, 2022, § 43, в контексті невиконання рішень національних судів про визначення місця проживання).
- Прийомні батьки мають право подавати заяву від імені дітей, навіть якщо опіка над дітьми була припинена на законних підставах і вони більше не є законними опікунами дітей. Крім того, питання *locus standi* може бути приєднане до розгляду скарги по суті, якщо спір ґрунтується на припиненні опіки заявника над дітьми. У такій ситуації, коли інтереси дітей захищає орган соціального захисту, звинувачений у свавільному втручанні, відмова у визнанні *locus standi* перешкоджатиме ефективному розгляду прав неповнолітніх за статтею 8 (*«Савіновських та інші проти Росії» (Savinovskikh and Others v. Russia)*, 2024, §§ 53-57 і 77).
- Необхідно уникати обмежувального й суто технічного підходу до представництва дітей у Суді (*«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], 2019, § 156); зокрема, потрібно враховувати зв'язки між відповідною дитиною та її «представниками», предмет і мету заяви, а також можливість виникнення конфлікту інтересів (*«Парадізо та Кампанеллі проти Італії» (Paradiso and Campanelli v. Italy)* [ВП], 2017, § 86 (з посиланням на рішення Палати); *«А. та інші проти Ісландії» (A. and Others v. Iceland)*, 2022, § 62). Крім того, представництво батьків є прийнятним, якщо дитина досягла повноліття на момент звернення до Суду, але була неповнолітньою на момент подання заяви, і дозволила представництво батьків після досягнення повноліття (*«Біба проти Албанії» (Biba v. Albania)*, 2024, § 36).

Подання юридичною особою скарг до ЄСПЛ від імені дитини:

- Право неурядової організації (НУО) подавати заяву за статтею 3 від імені дитини з психічними порушеннями, від якої при народженні відмовилися батьки, котрі теж мали психічні порушення, і яку протягом 1 року і 9 місяців утримували в неналежній установі (*«Л.Р. проти Північної Македонії» (L.R. v. North Macedonia)*, 2020, §§ 46-53).
- *«Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» (Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria)* (ухв.), 2016: Відсутність в НУО *locus standi* подавати заяву за статтею 8 від імені померлих дітей. Див. § 52 щодо застосування в цьому контексті критеріїв, викладених у рішенні в справі *«Центр правових досліджень від імені Валентіна Кампану проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania)* [ВП], 2014, §§ 104-114, та за іншими посиланнями в цьому рішенні.
- *«Асоціація «Інносанс ан Данже» та асоціація «Анфанс е Партаж» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France)*, 2020: Дві асоціації, діяльність яких пов'язана із захистом дітей, мали *locus standi* подавати заяву за статтею 3 від імені дитини, яка померла внаслідок жорстокого поводження з боку батьків (див. §§ 122-132 щодо застосування критеріїв, викладених у рішенні у справі *«Центр правових досліджень від імені Валентіна Кампану проти Румунії» (Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania)* [ВП], 2014, §§ 104-114).

Варті уваги приклади

- *«Скоццарі та Джунта проти Італії» (Scozzari and Giunta v. Italy)* [ВП], 2000, §§ 138-141 — тимчасове позбавлення батьківських прав, обмеження права матері на доступ до дітей, які перебувають під опікою. Представництво дітей матір'ю (також див. рішення у справі *«Діаманте та Пеллічіоні проти Сан-Маріно» (Diamante and Pelliccioni v. San Marino)*, 2011, §§ 146-147);
- *«Нойлінгер та Шурук проти Швейцарії» (Neulinger and Shuruk v. Switzerland)* [ВП], 2010, §§ 1 і 15 — повернення дитини з матір'ю до держави проживання батька, звідки вона була неправомірно вивезена; представництво дитини матір'ю, яка її вивезла. Також див. рішення у справі *«Ескіназі та Челуш проти Туреччини» (Eskinazi and Chelouche v. Turkey)* (ухв.), 2005: зобов'язання заявниці повернути свою дитину до Ізраїлю згідно з положеннями Гаазької конвенції; представництво дитини матір'ю, яка її вивезла;
- *«Парадізо та Кампанеллі проти Італії» (Paradiso and Campanelli v. Italy)* [ВП], 2017, § 86 — відібрання дитини, народженої за кордоном на підставі договору про сурогатне материнство, укладеного з подружжям, яке, як виявилось пізніше, не мало біологічного зв'язку з дитиною; неприйнятність скарг, поданих подружжям від імені дитини;
- *«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], 2019, §§ 156-159 — право матері на подання скарги до ЄСПЛ від імені свого неповнолітнього сина, попри те що батьки були позбавлені батьківських прав, а сина всиновили його прийомні батьки;
- *«С.П., Д.П. та А.Т. проти Сполученого Королівства» (S.P., D.P. and A.T. v. the United Kingdom)* (ухвала Комісії), 1996 — скарга, подана адвокатом від імені дітей, яких він представляв протягом національного провадження, у якому він був призначений опікуном *ad litem*: прийнятна (матір не виявила зацікавленості, у скарзі критикувались місцеві органи влади, і між адвокатом (*solicitor*) і дітьми не було конфлікту інтересів —

- ця справа згадується в рішенні у справі *«Ламбер та інші проти Франції» (Lambert and Others v. France)* [ВП], 2015, § 93);
- *«Сахін проти Німеччини» (Sahin v. Germany)* (ухв.), 2000 — спір між батьками за право доступу батька до дитини; відсутність права подавати заяву в одного з батьків, котрий не має права опіки, у конфліктах між батьками щодо батьківських прав, не пов'язаних з опікою;
 - *«П., К. і С. проти Сполученого Королівства» (P., C. and S. v. the United Kingdom)* (ухв.), 2001 — провадження у справі про всиновлення та провадження у справі про опіку щодо немовляти, відібраного в заявників. Наявність у біологічних батьків права подавати заяву до Суду від імені їхньої дитини з метою захисту її інтересів;
 - *«Іглесіас Джіл та А. Ю. І. проти Іспанії» (Iglesias Gil and A.U.I. v. Spain)*, 2003, §§ 3 і 37 — міжнародне викрадення дитини; представництво дитини в ЄСПЛ матір'ю, яка має право опіки над дитиною;
 - *«Зіберт проти Німеччини» (Siebert v. Germany)* (ухв.), 2005 — конфлікт між біологічним батьком та призначеним Державою опікуном щодо інтересів неповнолітнього. Національне провадження, ініційоване біологічним батьком, стосувалося опіки та доступу до дитини; право на звернення до Суду надано батькові, який ніколи не мав батьківських прав;
 - *«Ебергард і М. проти Словенії» (Eberhard and M. v. Slovenia)*, 2009, §§ 88-90 — неспроможність вжити адекватних заходів з виконання рішення про право батька на доступ до його неповнолітньої дитини; відсутність права звертатись до суду в біологічного батька, котрий не має права опіки;
 - *«Моретті та Бенедетті проти Італії» (Moretti and Benedetti v. Italy)*, 2010, §§ 32-35 — неприйнятність заяви, поданої від імені неповнолітньої дитини прийомними батьками;
 - *«З. проти Словенії» (Z. v. Slovenia)*, 2010, § 116 — відсутність спілкування між батьком та дитиною; представництво дитини батьком, який має обмежене право спілкування, проте має право опіки;
 - *«М.Д. та інші проти Мальти» (M.D. and Others v. Malta)*, 2012, § 27 — автоматичне та безстрокове позбавлення батьківських прав після засудження за жорстоке поводження з дітьми; представництво неповнолітніх дітей біологічною матір'ю, позбавленою батьківських прав;
 - *«А.К. і Л. проти Хорватії» (A.K. and L. v. Croatia)*, 2013, §§ 48-49 — провадження щодо позбавлення батьківських прав матері з психічними порушеннями; представництво дитини біологічною матір'ю;
 - *«Крушкіч та інші проти Хорватії» (Krušić and Others v. Croatia)* (ухв.), 2014, §§ 101-103 — відсутність права на подання скарг у дідуся та бабусі без права опіки, в яких існував конфлікт інтересів з онуками;
 - *«Громадка та Громадкова проти Росії» (Hromadka and Hromadkova v. Russia)*, 2014, §§ 118-120 — представництво дитини батьком, який мав право постійної опіки в межах провадження у справі про міжнародне викрадення (Гаазька конвенція);
 - *«Н.Ц. та інші проти Грузії» (N.Ts. and Others v. Georgia)*, 2016, §§ 52-59 — припис суду про повернення дітей батькові проти їхньої волі; представництво дітей їхньою тіткою;
 - *«Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» (Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria)* (ухв.), 2016, § 55 — попри те, що згідно з національним правом матері залишалися законними представниками дітей, між ними та дітьми не існувало реального зв'язку, внаслідок чого ніхто не ніс відповідальності за захист найкращих

інтересів дітей. Відповідно, батьки, про яких йшлося, не могли вважатися особами, які «могли подати заяву до Суду»;

- *«К.Б. та інші проти Хорватії» (K.B. and Others v. Croatia)*, 2017, §§ 109-110 — неспроможність батька без прав опіки забезпечити регулярне спілкування з дітьми; відсутність права звертатись до суду в біологічного батька, котрий не має права опіки;
- *«Чарльз Гард та інші проти Сполученого Королівства» (Charles Gard and Others v. the United Kingdom)* (ухв.), 2017, §§ 63-70 — представництво дитини батьками у зв'язку з рішенням лікарів припинити штучне підтримання життєвих функцій малолітньої дитини проти волі батьків (неприйнятно); застосування критеріїв, визначених у рішенні у справі *«Ламбер та інші проти Франції» (Lambert and Others v. France)* [ВП], 2015, до неповнолітнього;
- *«Петров та Х проти Росії» (Petrov and X v. Russia)*, 2018, § 83 — недостатній розгляд справи батька у провадженні з питання опіки над дитиною. Біологічні батьки були сторонами спору; дитина проживала з матір'ю. Водночас батько-заявник міг представляти дитину в Суді, оскільки згідно з національним законодавством Російської Федерації він зберігав батьківські права попри те, що місце проживання дитини було визначено з матір'ю;
- *«В.Д. та інші проти Росії» (V.D. and Others v. Russia)*, 2019, §§ 72-76 і §§ 81-84 — право опікуна (приймної матері) виступати в Суді від імені небіологічних малолітніх дітей; неспроможність Держави забезпечити можливість збереження сімейних зв'язків між заявниками та Р.;
- *«Блюдік проти Росії» (Blyudik v. Russia)*, 2019, § 43 — право батька подавати заяву від власного імені, а потім висувати скарги від імені своєї доньки, законність поміщення доньки заявника до освітньої установи закритого типу для неповнолітніх;
- *«С. проти Хорватії» (C v. Croatia)*, 2020, § 56 — право матері подавати заяву після отримання тимчасової опіки у межах основного етапу проваджень з питань опіки;
- *«Асоціація «Інносанс ан Данже» та асоціація «Анфанс е Партаж» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France)*, 2020, §§ 119-132 — право асоціацій, діяльність яких пов'язана із захистом дітей і які брали активну участь у національних провадженнях із процесуальним статусом згідно з національним правом, подавати скаргу до ЄСПЛ від імені померлого неповнолітнього;
- *«Й.С. та О.С. проти Росії» (Y.S. and O.S. v. Russia)*, 2021, § 57 — представництво в Суді дитини матір'ю, котра мала батьківські права і забрала дитину в батька, який проживав у зоні конфлікту (питання стосовно повернення дитини згідно з положеннями Гаазької конвенції);
- *«К.Н. проти Люксембургу» (C.N. v. Luxembourg)*, 2021, §§ 27-33 — представництво в Суді батьками неповнолітньої дитини, яку нещодавно було поміщено під державну опіку у справі, що розглядалася згідно зі статтею 6;
- *«Т.А. та інші проти Республіки Молдова» (T.A. and Others v. the Republic of Moldova)*, 2021, §§ 31-37 — представництво неповнолітньої дитини в Суді дідусям і бабусею, з якими дитина прожила все своє життя (порівняйте з рішенням у справі *«Крушкіч та інші проти Хорватії» (Krušić and Others v. Croatia)* (ухв.), 2014);
- *«С.Н. і М.Б.Н. проти Швейцарії» (S.N. and M.B.N. v. Switzerland)*, 2021, §§ 63-66 — представництво дитини матір'ю, котра мала спільні батьківські права, у провадженні щодо повернення її дитини згідно з положеннями Гаазької конвенції;
- *«Е.М. та інші проти Норвегії» (E.M. and Others v. Norway)*, 2022, § 64 — відсутність в матері права діяти від імені своїх дітей через конфлікт інтересів (нехтування батьківськими обов'язками);

- [«Й.Й. та Й.Й. проти Росії» \(Y.Y. and Y.Y. v. Russia\)](#), 2022, § 43 — представництво дитини матір'ю з правами опіки у справі щодо тривалого невиконання рішень національних судів про визначення місця проживання дитини;
- [«Ренгасеттакорн Ерікссон проти Швеції» \(Roengkasettakorn Eriksson v. Sweden\)](#), 2022, § 61 — право матері звертатись до Суду в провадженні щодо передачі опіки над її дітьми прийомним батькам та обмеження прав спілкування.
- [«А. та інші проти Ісландії» \(A. and Others v. Iceland\)](#), 2022, §§ 62-63 і 94-95 — відсутність в матері права діяти від імені своїх дітей через конфлікт інтересів;
- [«Біба проти Албанії» \(Biba v. Albania\)](#), 2024, §§ 30-37 — представництво в Суді батька дитини, яка досягла повноліття, а отже, набула повної дієздатності;
- [«Савіновських та інші проти Росії» \(Savinovskikh and Others v. Russia\)](#), 2024, §§ 53-57 і 77 — право подавати заяву в трансгендерної особи у провадженні щодо законного припинення опіки та угоди про прийомну сім'ю щодо двох дітей.

Повторення загальних принципів

- Щодо застосування принципів, напрацьованих згідно зі статтею 8, у справі, де батьки подають скаргу до ЄСПЛ від імені дитини, див. рішення у справах [«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» \(Strand Lobben and Others v. Norway\)](#) [ВП], 2019, §§ 156-159; [«Т.А. та інші проти Республіки Молдова» \(T.A. and Others v. the Republic of Moldova\)](#), 2021, §§ 32-33; [«Е.М. та інші проти Норвегії» \(E.M. and Others v. Norway\)](#), 2022, § 64.
- Щодо застосування принципів, напрацьованих згідно зі статтею 8, у справі, де юридична особа подає скаргу до ЄСПЛ від імені дитини, див. рішення у справі [«Асоціація «Інносанс ан Данже» та асоціація «Анфанс е Партаж» проти Франції» \(Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France\)](#), 2020, § 122.
- Щодо застосування принципів, напрацьованих згідно зі статтею 8, у справі, що розглядається за статтею 6, див. рішення у справі [«К.Н. проти Люксембургу» \(C.N. v. Luxembourg\)](#), 2021, §§ 29-32.

Додаткові посилання

Інше:

- [Конвенція ООН про права дитини \(Стаття 12\) \(1989\)](#)
- [Theseus: база даних судової практики із захисту прав дитини](#)

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

- *«С.П., Д.П. та А.Т. проти Сполученого Королівства» (S.P., D.P. and A.T. v. the United Kingdom)*, № 23715/94 (ухвала Комісії), 20 травня 1996 року (представництво адвокатом, який представляв дітей протягом національного провадження, у якому він був призначений опікуном *ad litem*: дозволено; прийнятно);
- *«Скоццарі та Джунта проти Італії» (Scozzari and Giunta v. Italy)*, №№ 39221/98 і 41963/98, ЄСПЛ 2000-VIII (представництво дітей матір'ю: дозволено; порушення статті 8 щодо першого заявника; відсутність порушення статті 8 щодо другого заявника; відсутність порушення статті 3 щодо першого заявника і відсутність порушення статті 2 Першого протоколу до Конвенції);
- *«Сахін проти Німеччини» (Sahin v. Germany)* (ухв.), № 30943/96, 12 грудня 2000 року (представництво батьком, який не має прав опіки, у спорі між батьками, який стосувався батьківських прав, не пов'язаних з опікою: не дозволено; заява прийнятна щодо скарг за статтями 8 і 14, у зв'язку з ухвалами німецьких судів; решта аспектів заяви: неприйнятно — невичерпання національних засобів правового захисту);
- *«П., К. і С. проти Сполученого Королівства» (P., C. and S. v. the United Kingdom)* (ухв.), № 56547/00, 11 грудня 2001 року (представництво з боку біологічних батьків: дозволено; прийнятно);
- *«Іглесіас Джіл та А. Ю. І. проти Іспанії» (Iglesias Gil and A.U.I. v. Spain)*, № 56673/00, ЄСПЛ 2003-V (представництво матір'ю, яка має право опіки: дозволено; порушення статті 8);
- *«Зіберт проти Німеччини» (Siebert v. Germany)* (ухв.), № 59008/00, 09 червня 2005 року (представництво біологічним батьком, який не має батьківських прав, з питань опіки та доступу до дитини: дозволено; прийнятно);
- *«Ескіназі та Челюш проти Туреччини» (Eskinazi and Chelouche v. Turkey)* (ухв.), № 14600/05, ЄСПЛ 2005-XIII (витяги) (представництво біологічною матір'ю з правами спільної опіки (матір'ю, яка вивезла дитину) у провадженні щодо повернення дитини: дозволено; скарги за статтями 6 та 8 неприйнятні — явно необґрунтовані);
- *«Ебергард і М. проти Словенії» (Eberhard and M. v. Slovenia)*, №№ 8673/05 і 9733/05, 01 грудня 2009 року (представництво біологічним батьком, котрий не має права опіки, у зв'язку з виконанням рішення про його право на доступ: не дозволено; порушення статті 8 щодо біологічного батька);
- *«Моретті та Бенедетті проти Італії» (Moretti and Benedetti v. Italy)*, № 16318/07, 27 квітня 2010 року (представництво прийомними батьками щодо всиновлення: не дозволено; порушення статті 8);
- *«Нойлінґер та Шурук проти Швейцарії» (Neulinger and Shuruk v. Switzerland)* [ВП], № 41615/07, ЄСПЛ 2010 (представництво дитини матір'ю-викрадачкою у провадженні щодо повернення дитини: дозволено; порушення статті 8);
- *«З. проти Словенії» (Z. v. Slovenia)*, № 43155/05, 30 листопада 2010 року (представництво дитини батьком, який має обмежене право спілкування, проте має право опіки, з питань прав опіки та спілкування: дозволено; відсутність порушення статті 8);
- *«Діаманте та Пеллічіоні проти Сан-Маріно» (Diamante and Pelliccioni v. San Marino)*, № 32250/08, 27 вересня 2011 року (представництво біологічною матір'ю з батьківськими правами в межах спору під час провадження в Суді: дозволено; відсутність порушення статті 8);

- [«М.Д. та інші проти Мальти» \(M.D. and Others v. Malta\)](#), № 64791/10, 17 липня 2012 року (представництво неповнолітніх дітей біологічною матір'ю, позбавленою батьківських прав у зв'язку з жорстоким поводженням з дітьми: дозволено; порушення пункту 1 статті 6 і статті 8);
- [«А.К. і Л. проти Хорватії» \(A.K. and L. v. Croatia\)](#), № 37956/11, 08 січня 2013 року (представництво дитини біологічною матір'ю з психічними порушеннями, позбавленою батьківських прав: дозволено; порушення статті 8, відсутність окремих питань згідно зі статтями 6 і 14);
- [«Центр правових досліджень від імені Валентина Кампану проти Румунії» \(Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania\)](#) [ВП], № 47848/08, ЄСПЛ 2014 (представництво асоціацією: дозволено; порушення статті 2 (матеріальний та процесуальний аспект); порушення статті 13 у поєднанні зі статтею 2; відсутність окремих питань згідно зі статтями 3, 5, 8 і 14);
- [«Крушич та інші проти Хорватії» \(Krušić and Others v. Croatia\)](#) (ухв.), № 10140/13, 25 листопада 2014 року (представництво дідусем і бабусею без права опіки, в яких існував конфлікт інтересів з онуками: відхилено; скарга за пунктом 1 статті 6: неприйнятна — несумісна *ratione materiae*; скарги за статтями 8 і 13: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- [«Громадка та Громадкова проти Росії» \(Hromadka and Hromadkova v. Russia\)](#), № 22909/10, 11 грудня 2014 року (представництво дитини батьком, який має право постійної опіки, в межах провадження у справі про міжнародне викрадення: дозволено; порушення статті 8; відсутність окремих питань згідно зі статтею 13);
- [«Н.Ц. та інші проти Грузії» \(N.Ts. and Others v. Georgia\)](#), № 71776/12, 02 лютого 2016 року (представництво дітей їхньою тіткою у провадженні з питань опіки, ініційованому їхнім батьком: дозволено; порушення статті 8 щодо Н.Б., С.Б. та Л.Б.);
- [«Болгарський Гельсінкський комітет проти Болгарії» \(Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria\)](#) (ухв.), № 35653/12 і 66172/12, 28 червня 2016 року (представництво асоціацією, яка не мала жодних реальних зв'язків з померлими дітьми: відхилено; скарга неприйнятна — несумісна *ratione personae*);
- [«Моог проти Німеччини» \(Moog v. Germany\)](#), №№ 23280/08 і 2334/10, 6 жовтня 2016 року (представництво біологічним батьком, котрий не має права опіки, у провадженні з питань права спілкування: відхилено; щодо батька — порушення статті 8 у зв'язку з тимчасовим позбавленням права спілкування та веденням провадження у справі про права спілкування; відсутність порушення статті 8 у зв'язку з невиконанням рішення про надання прав спілкування);
- [«Парадізо та Кампанеллі проти Італії» \(Paradiso and Campanelli v. Italy\)](#) [ВП], № 25358/12, ЄСПЛ 2017 (витяги) (представництво дитини сурогатними батьками у зв'язку з батьківськими правами за договором про сурогатне материнство: відхилено; відсутність порушення статті 8 щодо сурогатних батьків);
- [«К.Б. та інші проти Хорватії» \(K.B. and Others v. Croatia\)](#), № 36216/13, 14 березня 2017 року (представництво біологічною матір'ю, яка не має прав опіки: відхилено; порушення статті 8);
- [«Чарльз Гард та інші проти Сполученого Королівства» \(Charles Gard and Others v. the United Kingdom\)](#) (ухв.), № 39793/17, 27 червня 2017 року (представництво батьками у зв'язку з рішенням лікарів припинити штучне підтримання життєвих функцій малолітньої дитини проти волі батьків: Суд не дійшов остаточного висновку; скарга за статтями 2, 5 і 8, що розглядалась у світлі критеріїв, визначених у рішенні у справі [«Ламбер та інші проти Франції» \(Lambert and Others v. France\)](#) [ВП], 2015: неприйнятно — явно необґрунтовано);

- *«Петров та Х проти Росії» (Petrov and X v. Russia)*, № 23608/16, 23 жовтня 2018 року (представництво біологічним батьком, за яким збереглися батьківські права, у зв'язку з провадженням у справі про визначення місця проживання: дозволено; порушення статті 8);
- *«В.Д. та інші проти Росії» (V.D. and Others v. Russia)*, № 72931/10, 09 квітня 2019 року (право опікуна (прийомної матері) виступати в Суді від імені небіологічних малолітніх дітей у зв'язку з провадженням у справі про припинення опіки: відхилено; порушення статті 8 у зв'язку з неспроможністю Держави забезпечити можливість збереження сімейних зв'язків між заявниками та Р.);
- *«Блюдік проти Росії» (Blyudik v. Russia)*, № 46401/08, 25 червня 2019 року (представництво батьком у зв'язку з провадженням у справі про поміщення дитини до освітньої установи закритого типу для неповнолітніх: дозволено; порушення статей 5 і 8);
- *«Странд Лоббен та інші проти Норвегії» (Strand Lobben and Others v. Norway)* [ВП], № 37283/13, 10 вересня 2019 року (представництво матір'ю, яку було позбавлено батьківських прав, у зв'язку з майбутнім усиновленням прийомними батьками: дозволено; порушення статті 8);
- *«Л.Р. проти Північної Македонії» (L.R. v. North Macedonia)*, № 38067/15, 23 січня 2020 року (представництво асоціацією у зв'язку з поміщенням дитини до державної установи: дозволено; порушення статті 3);
- *«Асоціація «Інносанс ан Данже» та асоціація «Анфанс е Партаж» проти Франції» (Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France)*, №№ 15343/15 і 16806/15, 04 червня 2020 року (представництво померлої дитини, яка стала жертвою домашнього насильства, асоціаціями, діяльність яких пов'язана із захистом дітей і які брали активну участь у національних провадженнях: дозволено; порушення статті 3; відсутність порушення статті 13);
- *«С. проти Хорватії» (C v. Croatia)*, № 80117/17, 08 жовтня 2020 року (представництво матір'ю, яка отримала тимчасову опіку в межах основного етапу проваджень з питань опіки, стосовно провадження з питань опіки: дозволено; порушення статті 8);
- *«Р.Б. і М. проти Італії» (R.B. and M. v. Italy)*, № 41382/19, 22 квітня 2021 року (представництво батьком, який має батьківські права, у провадженні у справі щодо виконання рішення про дотримання графіка спілкування: дозволено; порушення статті 8);
- *«Й.С. та О.С. проти Росії» (Y.S. and O.S. v. Russia)*, № 17665/17, 15 червня 2021 року (представництво матір'ю, яка має батьківські права (яка вивезла дитину), у провадженні щодо повернення дитини: дозволено; порушення статті 8);
- *«А.М. та інші проти Росії» (A.M. and Others v. Russia)*, № 47220/19, 06 липня 2021 року (представництво біологічною матір'ю, яка була позбавлена батьківських прав, окрім пов'язаних з опікою: відхилено; порушення статті 8, взятої окремо, та статті 14, взятої разом зі статтею 8);
- *«К.Н. проти Люксембургу» (C.N. v. Luxembourg)*, № 59649/18, 12 жовтня 2021 року (представництво батьками, які були позбавлені батьківських прав, у зв'язку з нещодавнім поміщенням дитини під державну опіку: дозволено; порушення статті 6);
- *«С.Н. і М.Б.Н. проти Швейцарії» (S.N. and M.B.N. v. Switzerland)*, № 12937/20, 23 листопада 2021 року (представництво дитини матір'ю (яка вивезла дитину), котра мала спільні батьківські права, у провадженні щодо повернення її дитини згідно з положеннями Гаазької конвенції: дозволено; відсутність порушення статті 8);

- [«Т.А. та інші проти Республіки Молдова» \(T.A. and Others v. the Republic of Moldova\)](#), № 25450/20, 30 листопада 2021 року (представництво неповнолітньої дитини дідусем і бабусею, з якими дитина прожила все своє життя, у справі щодо вилучення її з-під їхньої опіки: прийнято; порушення статті 8);
- [«Е.М. та інші проти Норвегії» \(E.M. and Others v. Norway\)](#), № 53471/17, 20 січня 2022 року (представництво матір'ю, яку обвинувачено в нехтуванні батьківськими обов'язками: відхилено; відсутність порушення статті 8);
- [«Й.Й. та Й.Й. проти Росії» \(Y.Y. and Y.Y. v. Russia\)](#), № 43229/18, 08 березня 2022 року (представництво матір'ю з правами опіки щодо визначення місця проживання: дозволено; порушення статті 8);
- [«Ренгасеттакорн Ерікссон проти Швеції» \(Roengkasettakorn Eriksson v. Sweden\)](#), № 21574/16, 19 травня 2022 року (представництво біологічною матір'ю в провадженні щодо передачі опіки прийомним батькам та обмеження прав на спілкування: дозволено; відсутність порушення статті 8);
- [«А. та інші проти Ісландії» \(A. and Others v. Iceland\)](#), №№ 25133/20 і 31856/20, 15 листопада 2002 року (представництво матір'ю, яку було позбавлено батьківських прав і яка має конфлікт інтересів з дітьми: відхилено; відсутність порушення статті 8);
- [«Біба проти Албанії» \(Biba v. Albania\)](#), № 24228/18, 07 травня 2024 року (представництво батьком дитини, яка була неповнолітньою на момент заподіяння їй виснажливої травми однолітком у приватній школі, але згодом досягла повноліття і тому набула повної дієздатності представляти себе в Суді: дозволено; порушення статті 8);
- [«Савіновських та інші проти Росії» \(Savinovskikh and Others v. Russia\)](#), № 16206/19, 09 липня 2024 року (представництво колишнім прийомним батьком, опіка над дітьми якого була припинена після встановлення діагнозу «транссексуалізм» та зміни його гендерної ідентичності: дозволено; порушення статті 8).